

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

Ольга Павлівна Лещик,
вихованка Будинку дитячої та юнацької творчості Броварської міської ради Київської області, переможець Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України, секція: «Журналістика», 2012–2014 рр., студентка НПУ імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна

Михайло Михайлович Шмаль,
методист, керівник гуртка юних шанувальників художнього слова «Горислово», відмінник освіти України, науковий керівник науково-дослідницької роботи МАН, м. Київ, Україна

УДК 37.013.74:376-056.5

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА УЧНЯ – ЧЛЕНА МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ «ТЕЛЕВІЗІЙНІ НОВИНИ УКРАЇНИ: НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СВІТОВИЙ КОНТЕКСТ»

Эффективная научно-исследовательская работа учащихся обеспечивается творческим трудом педагога по выявлению и отбору одаренных детей, их духовного, интеллектуального, творческого развития и создания условий для социального и профессионального самоопределения личности. Работа является примером организации деятельности с одаренным ребенком, который в течение семи лет был воспитанником кружка юных поклонников художественного слова «Горислово» и учеником – членом МАН в течение четырех лет. Результатом кропотливой научно-исследовательской работы стали победы на Всеукраинском конкурсе-защите научно-исследовательских работ учеников – членов Малой академии наук и профессионального самоопределения личности в области журналистики.

Ключевые слова: одаренность, организация работы, одаренный ребенок, научно-исследовательская работа, самоопределение личности.

Effective scientific and research work of students is provided by the creative work of the teacher to identify and select talented children, their spiritual, intellectual, creative development and creating conditions for social and professional self-identity. The work is example of the organization of work with talented child, who was a member of the group of young fans artistic expression "Horyslovo" for seven years and a student-member (MAN) for four years. The result of hard scientific and research work were victory in the Ukraine competition of scientific and research works of students-members of the Junior Academy of Sciences and professional self-identity in journalism.

Key words: talent, work organization, talented child, research work, self-identity.

Головними завданнями сучасної системи освіти є не лише створення умов для її якісного проведення, а й виявлення та розвитку потенціалу кожної особистості, а також формування людини як суб'єкта. Навчальним закладам і вчителям належить визначальна роль в організації творчого освітнього простору для виявлення, навчання та розвитку обдарованих дітей.

Однією з форм роботи з творчо обдарованою молоддю є науково-дослідницька діяльність, що організовується та координується Малою академією наук України. За даними МАН, така діяльність здійснюється на базі загальноосвітніх навчальних закладів, а саме: серед керівників науково-дослідницьких робіт вчителі ЗНЗ становлять 47 %, науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів – 42 %, а педагоги позашкільних навчальних закладів – лише 11 % [1].

Однак кількість науково-дослідницьких робіт Малої академії наук, що виконані у позашкільних навчальних закладах, постійно збільшується. Все більше науково-педагогічних працівників ВНЗ долучається до цієї корисної та не простої діяльності.

Пропонуємо ознайомитись з прикладом організації діяльності з обдарованою дитиною. Ольга Лещик розпочала шлях до науки, як вихованка гуртка юних шанувальників художнього слова «Горислово» Будинку дитячої та юнацької творчості Броварської міської ради Київської області у 2007 р. (керівник – Михайло Шмаль). Від 2001 до 2014 рр. Оля була ученицею – членом Малої академії наук. Довга та ґрунтовна підготовка дала позитивні результати. Першою перемогою у науковій діяльності стала перемога на II-му обласному етапі (третє місце) з роботою «Тематико-жанрове розмаїття та стильові особливості поезії Ольги Пожар» (за збіркою поетеси «Волошкове небо») у секції «журналістика», відділенні «філософія та суспільствознавство» у 2012 році.

У 2013 р. Ольга покращила власні наукові досягнення з виконаною роботою «Аналіз впливу новинного телепростору на стан суспільної моралі в Україні», де зайняла друге місце на II-му обласному етапі.

У 2014 р. з науково-дослідною роботою МАН «Телевізійні новини України: національні особливості та світовий контекст» Ольга зайняла перше місце на II-му обласному етапі в Київській області. Вважаємо, що необхідно ознайомити широке коло читачів зі скороченим змістом цієї наукової роботи.

Телебачення є провідним засобом масової комунікації та одним із джерел новин для більшості громадян світу та України. Воно може перенести нас у будь-яке місце на планеті та зробити свідками історичних моментів. Стратегія сучасного телемовлення реалізується таким чином, щоб задовольнити інтереси аудиторії, зробити телепоказ невід'ємною частиною його повсякденності, враховуючи сучасний ритм і розпорядок соціально активної людини. Згідно з опитуваннями, телевізійні новини – це наймасовіші програми телебачення, що вирізняються більш значущою формою пізнання та інтерпретації реальності життя [2].

У попередньому дослідженні «Аналіз впливу новинного телепростору на стан суспільної моралі в Україні» ми довели, що медіа-корпорації самостійно генерують та розповсюджують інформацію, яка йде врозріз з прагненнями українського суспільства без урахування пріоритетів державної інформаційної політики.

У роботі було досліджено систему та місце новин у світовому інформаційному просторі, здійснено контент-аналіз світових та українських випусків новин для визначення їхньої відповідності світовим стандартам та визначено напрями покращення інформаційного простору та іміджу нашої країни.

Актуальність наукової роботи полягає в тому, що наразі зазначене питання досліджується недостатньо. Більшість проведених досліджень українського новинного телепростору виявляє «замовні» матеріали в інформаційних випусках новин та дотримання балансу думок і об'єктивності.

Український новинний телепростір виступає об'єктом дослідження, як складова частина світового інформаційного простору та чинник формування іміджу України.

Порівняльний контент-аналіз інформаційних випусків популярних світових та українських телеканалів є предметом дослідження.

Ольга Лещик метою наукової роботи поставила визначення місця телевізійних новин в системі комунікації різних країн світу на сучасному етапі з обґрунтуванням жанрової та стильової специфіки, аналізом структури програми теленовин та їхньої комунікативної ролі.

Основними гіпотезами було визначено наступні моменти:

- світові та українські телеканали характеризуються засиллям негативних та сенсаційних новин;
- українські та світові новини відповідають концепції hardnews новин, що не допускають думок чи суб'єктивних оцінок журналістів;
- світові ЗМІ висвітлюють Україну як державу, що поступово долає внутрішні та зовнішні проблеми. Завданнями дослідження були:
  - здійснити теоретичний аналіз наукової літератури щодо визначення системи, місця та тенденцій новин у світовому інформаційному просторі;
  - окреслити стилістичні прийоми у поданні новинних повідомлень;
  - охарактеризувати провідні світові та українські новинні телекорпорації;
  - здійснити моніторинг та порівняльний контент-аналіз змісту випусків новин;
  - провести контент-аналіз інформації про Україну в світових випусках новин;
  - визначити напрями щодо покращення інформаційного простору та іміджу нашої країни відповідно до світових стандартів.

У науковій роботі автором використано різні методи дослідження:

- теоретичні: аналіз науково-теоретичних джерел та Інтернет-ресурсів, систематизація, класифікація та порівняння телевізійних новин;

- емпіричні: якісний та кількісний контент-аналіз.

У дослідженні було переглянуто інформаційні випуски обраних телеканалів та використано можливість перегляду архіву новин «Першого каналу». Основними критеріями, за якими ми відбирали джерельну базу, були: чисельність аудиторії, широке охоплення територій та країн, наявність ефірного мовлення різними мовами, а також високі рейтинги телеканалів.

Новизна роботи полягає у дослідженні відповідності українських новин світовим стандартам та їхній вплив на формування іміджу нашої країни.

Практичні результати наукової роботи мають сприяти подальшому дослідженню цієї теми фахівцями, винесенню суспільно важливої теми на громадське обговорення та визначення способів формування свідомої інформаційної політики телеканалів із закріпленням відповідних норм у правовій базі України. Це сприятиме поступовому покращенню організації новинного телемовлення у нашій державі, усуненню існуючих протиріч у суспільному житті України та покращенню іміджу нашої країни у світі.

У сучасному світі підвищений інтерес викликає те, що пов'язано з інформацією та її впливом на процеси, які відбуваються у суспільстві. Нинішнє суспільство нерідко називають інформаційним, тому що інформаційна революція стала рушійною силою для глобальних та геополітичних змін в усьому світі. Наше суспільство, за визначенням політолога та колишнього радника з національної безпеки президента США З. Бжезінського [3], є технотронним, оскільки його політика, економіка, культура та психологія формуються під впливом комунікаційних засобів та технологій.

Французький філософ Ж.-Ф. Ліотар підкреслював, що «знання є важливою та значущою ставкою в світовому суперництві за владу. Так само, як колись держави боролися за освоєння територій, а потім – за розподіл і експлуатацію сировинних ресурсів та дешевої робочої сили, – сьогодні вони ведуть боротьбу і за розповсюдження інформації у світі» [4]. Інформаційний ринок – це сфера формування подій, що відбуваються у світі, арена зіткнення ідеологій і культур. Сучасний медіа-ринок – складна багаторівнева структура, де визначальну роль відіграють транснаціональні корпорації з політичним та правовим регулюванням з боку урядів. Обидва арбітри медіа-ринку – власники корпорацій та уряди держав – визначають сфери впливу від ідейно-культурологічних до фінансово-економічних, підтримуючи «ринок лояльності», де держава в інтересах зміцнення національної ідентичності прагне впливати на учасників ринку як усередині країни, так і на глобальному рівні.

Знання та інформація є основною рушійною силою сучасного суспільства, де держави змагаються за їх засвоєння та розповсюдження. Вони частково передаються за допомогою ЗМІ у вигляді інформаційних випусків новин і займають визначальне місце у світовому медіа-просторі.

Новинні повідомлення та потоки є основним інструментом ЗМІ, що зв'язує різноманітні локальні комунікаційні системи в єдину світову систему масових комунікацій. Вони характеризуються високою технологічністю, масштабністю та всеосяжністю сприйняття, є зрозумілими та доступними для більшості людей планети і лідирують в більшості галузевих інформаційних потоків (економічних, соціальних, спортивних, культурних, наукових, політичних тощо).

Особливої уваги заслуговують особистості, які здійснюють відбір у потоці світових та місцевих новин для їх подачі та представлення в інформаційному випуску. Інформаційна складова новин впливає на громадську думку та формує процеси прийняття рішень, нову світову свідомість, адже аудиторії різних країн світу отримують за допомогою інформаційних випусків новин спільне бачення світу [5]. Для новин характерним є явище «newsbias» (з *англ.* – зміщення новин), тобто перевага та пріоритет певної тематики новинних повідомлень та їхнє змістовне викривлення, що пояснюється суб'єктивними настроями редакторів та власників, тенденціями мас-медіа або системою медіа в цілому.

Дослідники впливу новин не зазначають, що у випадку отримання негативної інформації виникає певна «імунізація», а подібна негативна інформація не буде мати руйнівної сили. Щоб знову вплинути на глядача, необхідно подавати ще більш шокуючу негативну інформацію. Це є причиною засилля та постійного збільшення кількості подібних новин в інформаційних випусках новин [6].

Світові мас-медіа зорієнтовані не рівноцінно: з одного боку, значну частину інформації у випуски новин постачають західні світові агентства, а з іншого – третій світ заповнює комірчку негативних новин. Картинка світового простору мас-медіа формується так, що землетруси, повені, державні перевороти тощо в основному йдуть з іншої частини світу (країн третього світу, до яких на жаль належить і Україна), що в масовій свідомості постає джерелом хаосу. За допомогою мас-медіа легітимізуються збройні розв'язання конфліктів на території країн третього світу. Це відбувається як на рівні міжнародних організацій, так і на рівні оброблення громадської думки всередині країни і за її межами.

Головною тенденцією світових новин є домінування негативних новин. Це стійка особливість новинного циклу глобальних телемереж і пов'язана з необхідністю виявлення більш кризових, критичних ситуацій у світі, конфліктів у «гарячих точках», надзвичайних подій та стихійних лих для залучення уваги до проблем міжнародної громадськості. «Квінтесенція негативізму» у новинах спонукає критиків дорікати журналістам у створенні та культивуванні образу «світу катастроф». Можна пригадати вислів американського політика Д. П. Мойніхана, який зазначав, що, якщо «пресу заповнили “погані” новини, то це знамення демократії. Якщо в якій-небудь країні преса рясніє хорошими новинами, то ви можете бути

впевнені, що в'язниці цієї країни заповнені хорошими людьми» [7].

Вплив теленовин на глядачів має потужний ефект «реальної віртуальності», занурюючи аудиторію у віртуальні образи, програмуючи свідомість глядачів. Висвітлення події в ефірі формує у глядачів певну картину реальності, яка не завжди вона відповідає тому, що відбувається насправді.

У новинних повідомленнях більш повно реалізується одна з головних функцій масової комунікації – *інформаційна*. Вони є важливою складовою національного культуро-ідеологічного контексту. Головним у повідомленні є текст, але певну значущість має і контекст – механізм формування потрібної оцінки нейтральної інформації, що здійснюється різними методами. Формування заданої оцінки за допомогою контексту з початково-нейтрального (денотативного) значення повідомлення активно використовується телебаченням [8]. Теоретично кожне слово і текст можуть стати носієм емоційного заряду [9]. Головною метою телевізійних випусків новин є повномасштабне об'єктивне та неупереджене інформування громадян про найважливіші події в різних сферах життя як України, так і світу. За стандартною концепцією глобальні теленовини мають бути «твердими» (*hardnews*), що не допускають думок чи суб'єктивних оцінок журналістів, дотримуються канонів чітких повідомлень та мають об'єктивно-відповідальний характер. Можна сказати, що за власною конотативною значущістю більшість повідомлень мають бути нейтральними [5].

У науково-дослідній роботі ми провели дослідження, а саме: моніторинг та порівняльний контент-аналіз змісту вечірніх випусків новин провідних світових (BBC, CNN, Euronews, «Первый канал») та українських телеканалів («1+1», «СТБ» та «5-й канал»). Варто зазначити, що дослідження здійснювалось у 2013/2014 навчальному році задовго до Революції гідності та подальших подій, тому результати стосуються

того періоду. Отже, ситуація може кардинально відрізнитись від зазначених даних (*примітка авторів*).

Результати дослідження засвідчують, що лідерами у висвітленні негативних сторін життя у теленовинах є українські телеканали «1+1» і «СТБ» і лише «5-й канал» працює за світовими стандартами, дає глядачам альтернативу у поданні інформації про Україну.

Російським інформаційним матеріалам щодо України практично завжди притаманне чітко негативне забарвлення. Якщо проаналізувати тематичний спектр провідних російських телеканалів, то вибудовується невтішний для іміджу України перелік: крадіжки, невивплата коштів за газ, аварії, катастрофи та стихійні лиха тощо. Подібні новини формують серед російського суспільства негативний імідж не лише офіційної України, а й держави та народу в цілому [10].

Шокуюче враження справив поділ новин за змістовим навантаженням. Світові телеканали надають нейтральну конотацію в середньому у 60 % повідомлень, і у 20 % – негативну та позитивну конотацію.

Негативну значущість мають повідомлення про катастрофи та кримінал, адже уявити такі події в нейтральній, а тим більше, позитивній значущості важко. Українські телеканали («1+1», «СТБ») мають протилежні показники, а саме у 58 % повідомлень мають негативну конотацію.

Негативну конотацію мають, окрім повідомлень про катастрофи та кримінал, соціальні (19 %) та політичні (9,5 %) новини.

Ці показники засвідчують, що зазначені телевізійні новини не відповідають світовим стандартам. Власники українських телеканалів намагаються заробити високі рейтинги і кошти, економлячи на виробленні новин іншої тематики (культурні, освітні, економічні), «розважаючи глядача» за допомогою драматичних та сенсаційних подій, часто подаючи звичайні новини у негативній значущості, тим самим культивує образ України, як країни катастроф.

Таблиця 1

Порівняння новинних повідомлень телеканалів за конотаційною значущістю

Світові телеканали у висвітленні України зазвичай орієнтуються на випуски новин українських телеканалів, що мають високі рейтинги та частково намагаються висвітлити події в Україні через власні джерела інформації.

Аналіз інформаційних випусків новин світових телеканалів підтвердив, що Україна згадується лише у зв'язку з катастрофами, масштабними аваріями, подіями, подібними до владівських. Лише у жовтні 2013 р. повідомлення були більш позитивні у зв'язку з можливим вступом нашої країни до ЄС.

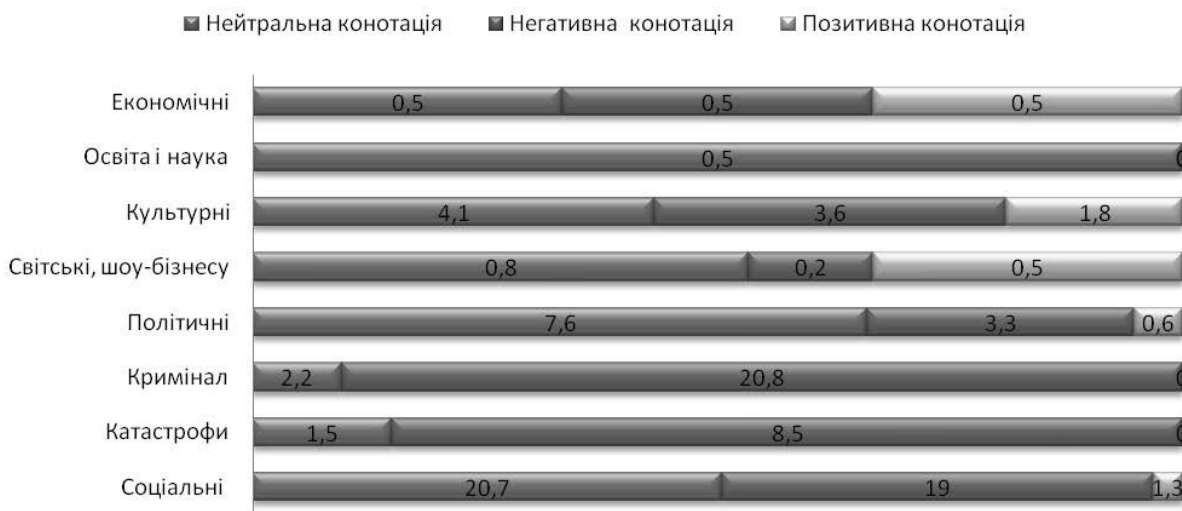
У більшості світових ЗМІ Україну згадують як не найкращу країну для життя, «отруєну» корупцією, «застряглу у радянському союзі». Повідомлення про газові конфлікти, страх терору, мафію, дорожнечу та інші події негативного характеру створили сталий образ слабкої, безвідповідальної, маргінальної України. Це не свідчить на користь її гарної

репутації у міжнародній аудиторії та формує образ низькосортної держави, де беззаконність і корупція стають звичною справою. Частково сприяють цьому й інформаційні випуски українських телеканалів, що у гонитві за рейтингами формують у свідомості громадян України та всього світу вищезазначений образ нашої країни. Це не відповідає прагненням українського суспільства та погіршує імідж України у світі.

Важливим дієвим механізмом на заваді цьому повинно стати визначення у відповідній нормативній базі ролі, завдання й відповідальності за інформаційну продукцію, що створюють вітчизняні мас-медіа, незалежно від того, якими вони є: державним, комунальним чи приватним підрозділом та формують свідому політику телеканалів, спрямовуючи їх на піднесення культури, духовності громадян України та покращення позитивного іміджу України у світі.

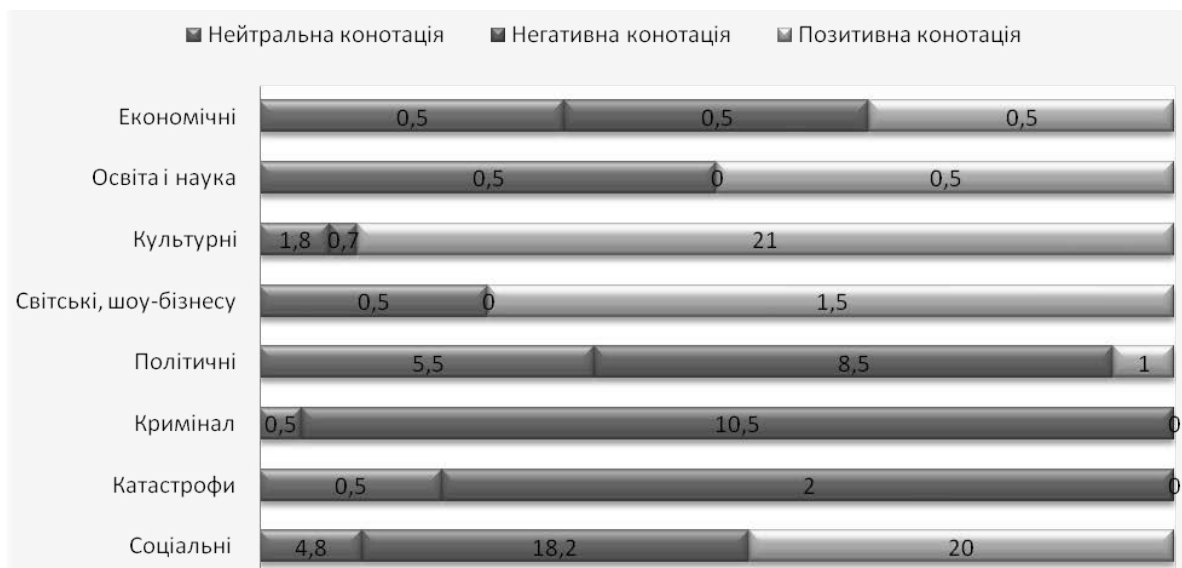
Таблиця 2

Порівняння новинних повідомлень телеканалу «1+1» за конотаційною значущістю

Таблиця 3

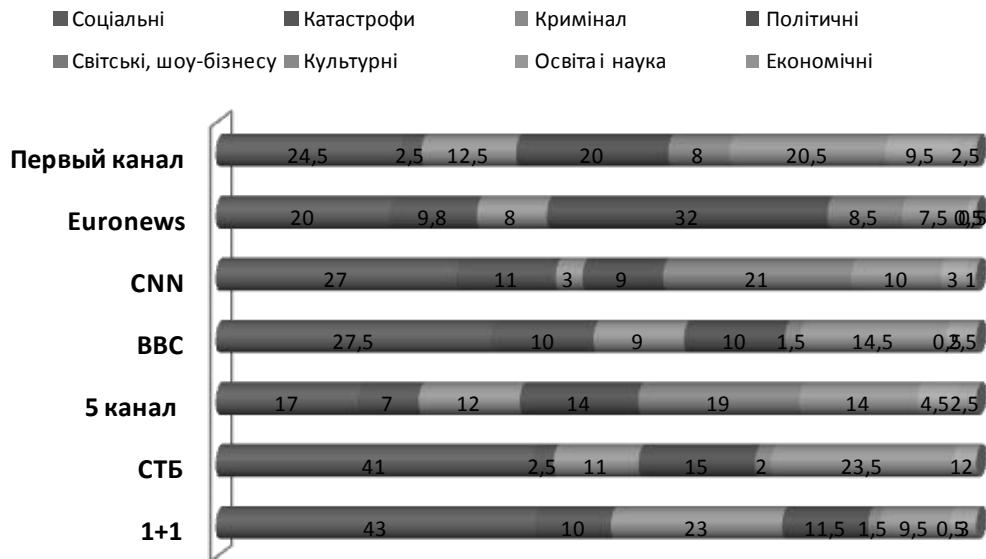
Порівняння новинних повідомлень телеканалу «СТБ» за конотаційною значущістю

Таблиця 4

Порівняння інформаційних випусків новин телеканалів за тематикою (% співвідношення)

Для цього необхідно ввести незалежне українське суспільне телемовлення, діяльність якого закріплена на законодавчому рівні, але на практичному – не впроваджується через відсутність коштів. Це забезпечить право громадян на отримання різноманітних новин та ознайомлення з різними точками зору, надасть можливість вільного руху ідей та думок з альтернативних джерел інформації.

Таким чином, інтелектуальний, духовний і творчий розвиток обдарованої дитини, що здійснюється за допомогою різних форм та методів, допомагає формувати здатності до навчання упродовж професійного життя, розвивати навички комунікації, адаптивності, самовдосконалення, організаційної та групової ефективності тощо. Одним із пріоритетних чинників освітніх систем країн світу виступає навчання упродовж життя, що є умовою становлення людини як особистості, визначає життєвий шлях та її професійне самовизначення.

Вважаємо, що автора науково-дослідної роботи МАН, яка наразі є студенткою першого курсу одного з провідних університетів України, можна назвати журналістом. Ольга Лещик робить перші кроки на першому каналі українського радіо (Національна радіокомпанія України), працює журналістом в Інтернет-виданні, організовує соціально-культурні та волонтерські проекти.

Тематика наукової-дослідної роботи, захист якої відбувався на початку 2014 р., гостро постала перед суспільством. Адже сьогодні громадян та держави в цілому потребує захисту від інформаційної війни, формування українського інформаційного поля, створення позитивного іміджу України у світі за допомогою ЗМІ. Сподіваємось, що автор та інші науковці будуть продовжувати дослідження цього важливого для суспільства питання.

Використані літературні джерела

1. Мала академія наук України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://man.gov.ua/ua/about_the_academy/macsu

2. Установче дослідження соціо-демографічних характеристик домогосподарств та їх структури за ТВ обладнанням. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://itk.ua/ua/page/facts/>

3. Brzezinski Zbigniew. Between Two Ages: America's role in the technetronic era. – New York: Penguin Books, 1976. – 334 p.

4. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна [Текст] / Ж.-Ф. Лиотар // Институт социальной экспериментологии. – М.: Издательство «АЛТЕ-ИЯ», 1998. – 160 с.

5. Землянова Л. М. Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества [Текст] / Л. М. Землянова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1999. – 301 с.

6. Почепцов Г. Г. Психологические войны [Текст] / Г. Г. Почепцов. – М.: Рефл-бук, 2000. – 529 с.

7. Hachten William A. The World News Prism. – Ames: Iowa State University, 1997. – 220 p.

8. Teun van Dijk Discursive analyzes of news / Ewdited by K. Bruhn Jensen // A Handbook of qualitative methodologies for mass media research. – London: Longman, 1999. – 119 p.

9. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія [Текст]: навч. посібн. / О. П. Бодик, Т. М. Рудакова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 416 с.

10. Землянова Л. М. Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1999. – 301 с.